

NY TID

Høyblokka under angrep

Grimstad Kortfilmfestival: Regjeringsbygningen og dens sosialdemokratiske symbolverdi ble angrepet 22. juli 2011. Men finnes det kanskje også andre og mer fredelige krefter som truer de samme verdiene?

Del artikkel:

Av **Endre Eidsaa Larsen** - 12. mai 2016

Hammersborg – Protecting the Bygone Future

Regi: Birgitte Sigmundstad

Da Anders Behring Breivik plasserte en bombe utenfor Regjerningsbygningen på Hammersborg, reise til Utøya for å drepe unge mennesker på AUFs sommerleir, var det et faktisk og symbolsk a

norske sosialdemokratiet. Regjeringsbygningen, som også går under navnet Høyblokka, har siden 1950-tallet stått som en ærverdig manifestasjon av det kurator Bente Aas Solbakken ved Nasjonalt kunsthøgskole har kalt «monumentalarkitektur». Bygget symboliserte sosialdemokratiske verdier, stedsbundne stolte byråkrati, en solid stat, kollektivismen og en behersket fremtidsoptimisme i etterkrigstidens

I filmen *Hammersborg – Protecting the Bygone Future* (2016) analyserer billedkunstneren Birgit Sigmundstad Høyblokkas idégrunnlag. Hun nøyer seg ikke med å gi et utdypende bilde og en tolkning av hvordan fortidens og samtidens politiske idealer ble angrepet 22. juli 2011 – verket er også en refleksjon over et moderne Norge der visse sosiale verdier synes falmet og truet.

Liv i betongveggene. Sigmundstads film er en av få dokumentarer i det norske kortfilmprogrammet på årets kortfilmfestival i Grimstad som imponerer med sin refleksjonsevne og formsans – og med å integrere det næranalytiske med det storpolitiske.

Verket konsentrerer seg om den norske arkitekten Erling Viksjøs arbeider i Regjeringens kvartalet av den rektangulære Høyblokka og den kurvede Y-blokka – og støper utsnittene sine i bygningene. En myk stemme legger seg over de statiske avbildningene av den urokkelige naturbetongen, og den. I det ene øyeblikket er vi utenfor og har oversikt over bygningenes ytre, monumentale og statiske former; i det neste øyeblikket er vi inne i deres mer intime rom, der kunstneriske elvesteingrusvasker levendegjør de sandblåste betongveggene.

Vi får et omriss av bygningenes historie og arkitektoniske preg: Høyblokka og Y-blokka ble bygg

60-tallet for å huse den norske regjeringen, og står, ifølge fortellerstemmen, som et *Gestamtkur* bygning som materialiserte egalitære verdier i etterkrigstiden. I likhet med så mange andre arki Viksjø inspirert av arbeidene til den fransk-sveitsiske modernisten Le Corbusier. I utviklingen av benyttet han en arkitektonisk teknikk som har blitt betegnet som «skulpturell», og som integrer med byggets funksjonalitet. Denne etterkrigsarkitekturen hang ifølge filmens forteller sammen med politiske troen på «fremskritt gjennom reformer, og ikke store hopp». «Det var ingen snarvei til hun bekreftende, før det klippes til en konkylieformet trapp som snirkler seg oppover mot øverst det hvite himmellyset. Viksjø ønsket å gi materiell form til «en vei fremover» snarere enn til uto Bygningenes naturbetong, en materialtype Viksjø selv utviklet, og som her for første gang ble b målestokk, antyder en menneskelig skjørhet og naturlig grovhet i det monumentale, som vitner gradvise og forsøksvise snarere enn det absolutte.

Film – som arkitektur – er et verdimesig arbeid med form, og Hammersborg fremstår som en avstøpning av Viksjøs monumentale drøm.

Forandring som truer. I boken *Hus i Oslo* (1971) beskriver arkitekten Odd Brochmann byområdet Hammersborg som «en kollisjon av bygninger, terreng, gater og motstridende hensyn». I Sigmund fremstår stedet snarere som enhetlig, og Viksjøs arbeid trer frem som det dominerende midtpunkt ved å åpne med et bilde av restaureringsdukene som dekker Høyblokkas bakside, og litt senere skjørt nærbilde av en enkeltduk som knuffes av vinden, lar Sigmundstad terrorangrepet forstyrr fredelige refleksjonen og optimistiske «monumentaliteten» som ligger i filmens portrett. Filmens en gripende balanse mellom det monumentale og skjøre, det visjonære og melankolske.

Sigmundstad er dog ikke bare opptatt av terrorens faktum, men er minst like opptatt av at etter sosialistiske verdier delvis er fortidige, at de raskt ble truet av en ny politisk og kulturell mentalitet «individualistisk forbrukerkultur», som fortellerstemmen foreslår, knyttes ikke Viksjøs bygninger til noe positivt; man ser lukket teknokrati der man tidligere så egalitært byråkrati.

Men Sigmundstads film går lenger: Over et naivistisk kunstverk av Picasso, et førindustrielt bilde trekker hun inn planene om å rive bygningene etter terrorangrepet (i 2014 ble det bestemt at Høyblokka skulle stå, men at Y-blokka skulle rives). For en ironi, hevder fortellerstemmen, dersom målet til høyrevridd ekstremisme og en fascistisk aggresjon skulle bli fullbyrdet av en New Public Management ideologi som «setter en prislapp på ethvert menneskelig valg».

Film – som arkitektur – er et verdimesig arbeid med form, og *Hammersborg* fremstår som en avstøpning av Viksjøs monumentale drøm. Som arkitekturprofessoren Thomas Thiis-Evensen skrev i Aftenposten 13. januar 2012, har Høyblokka med sin «hvite bandasje» plutselig «fått aktualitet

motstandssymbol etter terrorangrepet.» *Hammersborg* viderefører en slik tankegang, og argumenter om bygningen også står som et mer allment motstandssymbol – en påminnelse om våre kollektive i preget av individualisme og markedsorienterte krefter.

En ny type «Oslo-film»? De samme kreftene preger filmkulturen vår – en filmkultur hvor mange filmskapere jobber med reklamefilm for å tjene penger og utvikle seg. I filmbransjen ser ofte be om den vitale koblingen mellom moralske og estetiske verdier ut til å forvitres eller banaliseres.

Denne utviklingen ble speilet under årets dokumentarfilmfestival i Volda, der *Cellist* (Kinnerød og 2015) vant pris for beste korte/mellomlange dokumentar. Det er vanskelig å se denne filmen (sammen med «#Røros») som noe annet enn en selvforelsket og mykpornografisk reklamefilm for natursk omgivelser og en bedårende cellist.

Hammersborg er ikke en totalt «fri og kunstnerisk» kortfilm, men markerer seg som en mindre salgsfremmende og mer reflekterende og ansvarsbevisst film. Ifølge introtekstene er det en opplysningsfilm (fra CPH:DOX), og den tar tydelig stilling til at Høyblokka symboliserer verdier som bør forsvarett, og i sin «opplysningspregede» form, kan den sies å ha berøringspunkter med de klassiske filmene», som hadde sin storhetstid i etterkrigstiden, og som var korte filmer om det moderne liv. Disse bar ofte preg av å være reklameaktige og propagandistiske – og selv om *Hammersborg* til fremstår «holdningsskapende», har den en langt mindre didaktisk og mer kritisk og spørrende tone som kjennetegner disse. Filmen lytter til et sted snarere enn å selge en idé.

Likevel kan *Hammersborg* muligens ses som en kritisk og revitaliserende videreføring av denne en dokumentarisk tradisjon som var en viktig del av et sosialdemokratisk opplysningsprosjekt, og fremmet ideen om et velfungerende fellesskap og en avbildning av dette for ettertiden.

Del artikkel:

Relatert

[– Visste ikke at han var norsk](#)
29. januar 2010
i "_aktuelt"

[Ukraina og den fascistiske trusselen](#)
19. august 2015
i "_aktuelt"

[Norsk avis hacket etter artikkel](#)
15. januar 2016
i ".migrasjon"

Endre Eidsaa Larsen

Underviser filmvitenskap på NTNU Epost endreid@gmail.com
